

Avstrijske in nemške čete so zasedle Malo Valahijo.

Vila se draže, le delav- ske mezde ne rastejo.

Oderuhom se ni treba bati kazni.

raznoznaki politiki si belijo glave, kdo pride v prihodnji kabinet. — Nadškof upeljava abstinenco med duhovni. — Oderuhi se norčujejo iz ljudstva in pravijo, da ne odnehajo s cenami.

York, 24. novembra. — Na strani prihajajo tožbe o dnevniki iz zapada in iz juga in severja prina-vesti, za koliko so šle cene. Podražili niso le premoga, ampak podražilo se je vse grocerijsko blago in drugo blago.

Nov Yorku preiskuje dragi-
distrikt državni prvnik
Njegova naloga je, da
zakaj so šle cene navzgor
perotnine, jaja in pre-
Swann je naznanil, da po-
državni pravnik Marke-
pri vsi njegov čas za pre-
je priporočal Swan-
naj mesto zgradi občinsko
za klanje perotnine, če
priti v okoli perotnine
Swann se ni vzel
za gradnjo občinske klav-
Markeviča ostane brez
ga občina ne vpošte-

ve perotninarstvih trdijo je
povabilo, da se jih zasli-
priče. Če je Markevič do-
na kakšen način se lahko od-
manipulacije perotninarst-
sta, je vsako nadaljnjo za-
nje odvce in pomeni izgu-
na.

ške trditve so bile zasliša-
pred nekaj tedni pred veli-
oro. Iz urada distriktnega
pravnika je takoj pri-
da, da se bo nadaljevalo s
avo ne glede na to, katere
zade.

je za pšeno in kruh so
temu ostale visoke in nobe-
predsednikov velikih pekar-
družni in izvaževalce žita
v New Yorku ni prišel
veliko poroto. Govorilo se je
o kršnem trustu, ki ima
metastarski in prekupčeval-
in Wall Streetu, vendar
ni šlo govorniki do dna, klub
preiskavo izvrši brezobzir-
je glede na to, katere osebe
Peki, ki so bili zaslišani,
ali niso, ki nimajo vpliva
in ne morejo podražiti pše-
in nobe, četudi bi bila to
leja.

ah se je, le delavske mezde
redko kviško.

UJELI KRALJ DIKTIRA CENE.

Chicago, Ill., 24. novembra. —
York Mercantile Exchan-
ge, da je James E. Wetz
22 milijonov ali 200,
povečuje in določa vsled
Nekemu časnikar-
Petrograd je dejal, da se
je avstrijskega jajčjega
je dejal, da je lani izgu-
je in spekulacijah in ho-
je, da se bodo nadomestili,
je lani, četudi so pšenica za
je, da se je ganil in gledal
je, da se bodo cene kviško
je, da je plačajo.

Ostra debata glede vojaškega vežbanja otrok v šoli.

V Evropi delajo Kitajci v tovarnah, domačini umirajo na bojiščih.

Angleški socialisti so po- kopali medsebojni spor.

KONVENCIJA AMERIŠKE DE- LAVSKE FEDERACIJE.

Baltimore, Md., 24. novembra.
Do ostre debate je prišlo na kon-
venciji, ko je pričela razprava o
vojaškem vežbanju v šolah in da
"Ameriška delavska federacija"
izreče, kakšno stališče zavzema k
temu važnemu vprašanju. Da
"Ameriška delavska federacija"
natančno določi svoje stališče v
tem vprašanju, je bil izvoljen od-
bor, da izdela tozadevno izjavo.
William Green, delegat rudarske
organizacije, je bil imenovan
predsednikom tega odbora.

Proti vojaškemu vežbanju v šo-
lah so nastopili Max Hayes, dele-
gat škotskega, Seidel, delegat
strojnikov, Probst, delegat pi-
vovarniških delavcev in Shapiro
delegat krojaških delavcev. Za vo-
jaško vežbanje v šolah sta vsto-
pila Furuseth, delegat mornarjev
in Samuel Gompers.

Na obeh straneh so bili dobri
argumenti. Hayes je imenoval gi-
banje za vojaško izvežbanje v šo-
lah histerično in je odgovoril
za to gibanje odločil na vojnega
tajnika Bakerja. Hayes je dejal:
Učiti hoče otroke, da bodo gnali
sukati puško, kmalu bo učenemu
načrto dodal še dum-dum kro-
gle." Shapiro je apeliral v ime
mater na konvencijo, naj se
izreče proti vojaškemu vežbanju
otrok v šolah.

Furuseth je dejal pri zagovoru
vojaškega vežbanja:
"Otroci gospodujočega razre-
da, kakor jih imenujejo sociali-
sti," se zdaj uče v sukanju oro-
žja, medtem ko hočejo socialisti
vzeti otrokom delavcev pravice,
da se izučijo rabiti orožje. (Furo-
seth se moti, če je menil vse soci-
aliste. Socialisti tudi niso edini
glede tega vprašanja. O tem se
lahko prepriča, če čita zapisnike
narodnih in mednarodnih sociali-
stičnih kongresov. Socialisti seve-
da ne glasujejo za vojaške predlo-
ge, ki jih priporočajo buržoazni
ministri. — Op. ur.).

Debata je postajala vedno o-
strejša in trajala je ure. Končno
je bil izvoljen odbor, da izdela iz-
javo.

KITAJCE IMPORTIRAJO ZA DELO V TOVARNAH ZA STRELIVO.

Washington, D. C., 24. nov. —
Ameriška vlada je dobila poročil-
je, da importirajo na tisoče Kitaj-
cev v Rusijo in v Francijo, da de-
lajo v tovarnah za strelivo in v
arzenalih, da tako dobe svoje do-
mače delavce v armado. Na Fran-
coskem je bilo do sedaj prepelja-
nih 20.000 Kitajcev, za drugih
30.000 je pa sklenjena pogodba z
dovoljenjem kitajske vlade. Po
pogodbi ostanejo štiri leta na
Francoskem.

Ruska vlada je napravila pogo-
dbo za 20.000 kitajskih delavcev.
Od teh jih je prišlo na Rusko
5.500.
Kitajski delavci so večinoma iz
učeni rokodelci, ki dobivajo mez-
do kot domači delavci. Na Fran-
coskem jih prevažajo s parniki
na Rusko pa po silurški železnici.
Na Francoskem so kitajski de-
lavci razdeljeni prek južnega de-
la države. Več kot tri tisoč jih de-
la v St. Medardu, 700 v Rouen-
u, 500 v toulonskem arzenalu, 300 v
toulonski smučarski in 900 v tar-
boskem arzenalu. V vsaki kitaj-
skih delavcev dela v manjših de-

lavinah in na polju. Dobri roko-
delci delajo v delavnicah za le-
tala.

Francoskim in ruskim delav-
cem ni to dovažanje kitajskih de-
lavcev všeč, ker vladi izjavljata,
da jih uvožita še več, če bodeta
zadovoljni s temi, ki so že tam-
kaj. V kapitalističnem jeziku pa
taka zadovoljnost pomeni, da mo-
rajo delavci izvršiti mnogo dela
in za nizko mezdo.

ANGLEŠKI SOCIALISTI SE ZDRUŽUJEJO.

London, 24. novembra. — An-
gleški socialisti, ki so se do sedaj
ločili v neodvisno delavsko strank-
o in britsko socialistično strank-
o, so sklenili, da se združijo na
načelih mednarodnega socializma.

Razkol med angleškimi sociali-
sti je trajal izza prvih dni, ko so
se socialisti pričeli organizirati.
Bil je boj med praktičnimi sodru-
gi in idealisti, kakršni se je po-
javil idealni povod v začetku,
kjer so začeli nastajati socialisti-
čne organizacije. Bil je boj med
oportunisti in revolucionarji.

Pri neodvisni delavski stranki
je bilo nekaj tisoč študentov Fa-
bianove družbe in nekatere unije.
Ko je izbruhnila vojna, sta stranki
z ozirom na vojno zavzemale
različne stališče. Neodvisna de-
lavska stranka je bila za vojno,
socialistična pa proti vojni. Ali v
obeh strankah so bili vodilni člani
različnega menaja. Keir Hardie,
član neodvisne stranke, je bil pro-
ti vojni. Z njim so bili tudi Me-
Donald, Jowett in Snowden. V so-
cialistični stranki se je H. M.
Hyndman izrekel za vojno in
ljudsko obrambo.

V teku dveletne vojne sta pri-
šli obe stranki do prepričanja, da
izvršita za delavstvo najboljša, če
se združita.

Ko bo vojna končana in nasta-
ne bolj mirni časi, se bo pokazala,
če je zveza trajna, ali če zo-
pet nastane razkol.

NAŠLI SO MNOGO VELJAV- NIH GLASOV ZA HILL- QUITTA.

Harlem, N. Y., 24. novembra. —
V pričo advokatov treh kongres-
nih kandidatov, okrajnega odbo-
ra za štetje in okrajnega pisarja
so odprli kuverte, v katerih so bi-
la poročila o štetih glasovih, da
se dožene, če je Hillquittov pro-
test upravičen.

Našli so, kar so pričakovali. Bi-
lo je do sto veljavnih glasov za
Morris Hillquitta, socialističnega
kandidata, ki niso bili šteti.

Ko so pregledali kuverte pet-
najstih volilnih okrožij, je Hill-
quitt dejal lakonično: "Našli smo
več, kot smo pričakovali."

V teh kuvertah so našli advo-
katje šest in štirideset popolnoma
veljavnih in oddanih glasov za
Hillquitta, ki niso bili šteti, deset
iste vrste za Bernard A. Rosen-
blatta, demokratičnega kandidata
in šest za republikanskega kan-
dida I. Siegela.

Preden so odprli kuverte, je ad-
vokat Siegel protestiral, ali sod-
nik Philbin se ni oziral na protest
in odredil je, da se kuverte odpre-
jo.

Potrebno je bilo odpreti kuver-
te, da se lahko potem stavi pred
log, da odpru vse volilne žare in
preštejejo glasove.

Nabirajte naročnike za dnevnik
"Prosveta"!

Padec Oršove in Turn Severina je odločil usodo zapadne Rumunije.

ZAVEZNIKI SO DOSEGLI MAJHNE USPEHE V MACEDONIJI. —
NA VZHODNI IN ZAPADNI FRONTI GRME LE TOPOVI. —
ANGLEŽI UJELI NEMŠKO SUBMARINKO?! — POLITIČNE
HOMATIJE V RUSIJI.

Rusi so se namerili proti Dobrudži.

ZADNJE VESTI.

Atlantic City, N. J., 24. nov. —
Mehički in ameriški komisariji so
podpisali pogodbo o patroliranju
ob meji in da se ameriške čete u-
maknejo iz Mehike. Komisija je
na to pretrgala zasedanje, da od-
potuje mehiki komisar Alberto J.
Paul v Mehiko in predloži Carran-
zi kopijo o sporazumu z Američa-
ni.

Solon, Grčija, 24. nov. — Srbi
vojni urad poročajo, da so Srbi do-
segli uspehe severovzhodno od Bi-
tolja. Vas Rapač je bila zasedena
in severno od Suhudola, v ovinku
reke Černe, so se morali Nemci
umakniti.

Dunaj, 25. novembra. — Kari I.
je podpisal dokument, ki mu ga je
predložil baron Burian, minister
zunanjih del, s podpisom je izvr-
šil formalnost, ki naznanja, da je
prevzel vladu v Avstriji.

London, 25. novembra. — Glas-
som Reutersove agencije je Ale-
xander Batakov, sekretar ruskega
ministra, imenovan za ministrskega
predsednika.

Splošen položaj.

RUMUNIJA: Orkava na Ogr-
skem in Turn Severin na rumun-
skem bregu Donave sta padla
Nemcem v roke, kakor so poročali
včeraj iz Berlina. Kaj se je zgo-
dilo z rumunsko armado, ki je bra-
nila omenjena dva mesta in ka-
tero zdaj računajo na 50.000 mož,
je v tajnost. Nemške in avstrijske
čete so se poplavile eno peti-
ne Rumunije. Neuradne vesti se
glase, da so Avstro-Nemci dobili
velike zaloge žita in drugih živil
v Krajovi, katera zdaj vozijo v
Avstrijo in Nemčijo. Berlin da-
lje poroča, da je zlomljen odpor
Rumuncev ob reki Alt, medtem ko
pravi Bukarešt, da Rumunji vzdr-
žujejo tamkaj svoje pozicije. Fal-
kenhaynova prodiranje proti Sla-
tini v smeri proti Bukarešti je
nabotelo na močan odpor rumun-
skih čet, ki so jih Rusi zelo poja-
čali zadnje dni. Vsekakor name-
ravajo Rumunji in Rusi razviti
ljudo obrambo Bukarešte. Petro-
grad poroča o napredovanju Ru-
sov v Dobrudži in Bukarešt pravi,
da skušajo Nemci prekoračiti Do-
navo pri Gjurjevu.

MACEDONIJA: Vseh poročil
je razvidno, da so zavezniški trli
ob veliko odporno silo nemško-
bolgarske armade severno od Bi-
tolja in od bitke, ki se vrši tam,
je odvisno, da li se bodo zavezniški
zarili v zakope ali bodo prodirali
dalje od Bitolja. Berlin pravi,
da je bitka že končana in da so se
zavezniški umaknili.

NA OSTALIH FRONTAH je
položaj neizpremenjen.

ORŠAVA JE PADLA.

Berlin, 24. nov. — (Uradno.)
Čete generala Falkenhayna na va-
laški ravnini se bližajo reki Alt.
V zapadnem kotu Rumunske smo
stih odpor sovražnika in naše čete
so okupirale Orškovo in Turn Se-
verin. Desno krilo ruske armade
v Dobrudži je bilo potisnjeno na-
zaj na fronti bolgarskih čet. Na
ostalih točkah fronte so naše čete
v dotiki s sovražnikom. Ob Dun-
avi so se pojavili vrtni spopadi.

Dunaj, 24. nov. — (Uradno.) Na
še čete v Valahiji so prekoračile

reko Černo in se utrdile na levem
bregu. Drugih novic ni iz rumun-
ske fronte.

Bukarešt, 24. nov. — (Uradno.)
Na fronti ob zapadni moldavski
meji do doline Huzeu ni izpre-
memb. V Bratoceji in Predelusu
so bili manjši infanterijski spo-
padi. V dolini Pranhova se vrši
artiljerijsko bojevanje z neznatni-
mi infanterijskimi akcijami. V
okolliu Dragoslavlja smo okupi-
rali pozicije in jih utrdili. V do-
lini Alt so bili infanterijski boji
v centru in artiljerijsko bom-
bardiranje na našem levem krilu.
Naše čete vzdržujejo svoje pozici-
je. V Oldriji so naše čete u-
maknile iz doline Jial in zdaj se
nahajajo v svojih starih pozicijah.
V okolliu Černe nadaljuje sovra-
žnik silovite napade. Na južni
fronti ob Donavi se izmenjava in-
fanterijski in artiljerijski ogenj, ki
je zlasti hud med Zimnice in Ol-
tenice. V Dobrudži se vrši manj-
še artiljerijsko bombardiranje. Na
našem krilu smo okupirali vasi
Tasaul in Tatarpalas. Nemci po-
kušavajo priti čez Donavo na toč-
ki, ki se nahaja 35 milj. zapadno
od Gjurjeva in kjer je železnica,
ki vodi severno do Bukarešte.

Petrograd, 24. nov. — (Uradno.)
Naše čete v Dobrudži so prišle do
jezera Taaul in prekoračile reko
Kartal.

Sofija, 24. nov. — (Uradno.)
Na nekaterih točkah ob Donavi se
oglašajo streljanje s puškami in to-
povi. V Dobrudži se vrši artiljeri-
sko bojevanje na našem desnem
krilu. Položaj na obrežju Črnega
morja je neizpremenjen.

VROČI BOJI PRI BITOLJU.

Solon čez Pariz, 24. nov. — (U-
radno.) Boj se nadaljuje, čeprav
nas ovirajo velike težkoče. So-
vražnik, kateri je dobil pojačanja
in se valed tega trdovratno brani,
je včeraj izvršil protinapade, ki se
pa niso nikjer obnesli. Franco-
ske čete so z naskokom vzele vas
Dobromir in Srbi so na našem de-
snem krilu okupirali Paralovo.
Italijani nepredujejo zapadno od
Bitolja. Na zapadnem bregu je-
zera Presha smo dospeli do Hote-
sova.

Rim, 24. nov. — (Uradno.) Ita-
lijanske čete na macedonski fronti
so odbile silovit napad iz gore Mu-
va in nato prodirle proti severu,
kjer so okupirale višino zapadno
od Bratinola na severozapadni
strani Bitolja.

Berlin, 24. nov. — (Uradno.)
Boji iztočno od Ohridskega jezera
so končani z umaknitjem sovra-
žnika. Na nemško-bolgarski fronti
med Presho in iztočnim bregom
so se izjavili. Močni napadi na
naše goraste pozicije iztočno od
Paralove so bili odbiti.

Sofija, 24. nov. — (Uradno.) Po
kratkem boju med jezeroma Oh-
rida in Presha se je sovražnik u-
maknil proti jugu. Sovražnik na-
pad iztočno od Preshe je bil od-
bit. Sovražne čete so brezuspešno
napadle hrib 1050 pri Paralovi,
kjer so imeli velike izgube. V o-
(Dalje na 3. str. 1. kol.)

VREME.

Vremenski urad naznanja lepo
in gorkeje vreme v soboto in ne-
deljo za Chicago, Illinois, Massou-
ri, Wisconsin, Iowa in Indiana.
Toploner je karal v teku zad-
njih 24 ur v Chicago največ 34 in
najmanj 24 stopinj nad ničlo.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izjaha dnevno razen nedelj in praznikov.
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Cena oglašev po dogovoru. Rokopisi se ne
vrstijo.

Narodna: Zedinjena država (Ivan Čigoj)
v Chicago \$3 na leto, \$1.50 na pol leta
in 75c na tri mesece; Chicago in London
\$4.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.15 na tri
mesece.

Naslov se vee, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National
Benefit Society

Issued daily except Sundays and Holidays
OWNED BY SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Advertising rates on agreement
Subscription: United States (except Chi-
cago) and Canada \$3 per year; Chicago and
foreign countries, \$4.50 per year.

Address:
"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Telefon Lawndale 4635.

Naši vladarji.

Že večkrat so preiskovali razne
truste in grozili trustjanom,
da jim uro navijejo. Preiskave so
vedno tako končale, da se trustov-
cem ni zgodilo nič, če so pa raz-
pustili trust, so trustjani znali
stvar tako urediti, da so imeli še
večji profit.

Nekaj so te preiskave le kori-
stile. Odkrile so marsikatero taj-
nost trustjanov in človeku, ki je
z bistrim okom sledil preiskavi,
je dobil vpogled v manipulacije
kapitalistov.

Svoječasno smo imeli tudi pre-
iskavo proti denarnemu trustu.
Razume se, da se gospodu Mor-
ganu, ki ga imenujejo finančne-
ga kralja, ni skrivil las na glavi,
ampak preiskava je prinesla le
stvari na dan, kakršnih ni nihče
pričakoval.

Kaj je denarni trust? Denarni
trust je združenje več bank, ka-
terih izvršilni organ je obračun-
ovalna centrala (clearing house),
ki izravnavala tirjatve in za-
hteve bank z vzajemnimi obračuni.
Prva obračunovalna centrala
je bila ustanovljena v Angliji
kjer je tekla zibel kapitalizmu. Za
banke, ki deponirajo denar na obračun-
ovalni centrali, je taka centrala
velike vrednosti, ker služi za
izmenjavo bančnih not in menije,
znižuje troške, ker pri izravnavi
uju vplačil ni treba gotovine. V
mestih, ki so finančni središča, in
v katerih vsaki dan menjajo mi-
ljarde, je taka centrala potrebna.
Ogromni kapitalistični obrat bi
mogoče ne obstal, če ne bi bilo
takih central. Finančni magnatje
v Združenih državah, ki imajo
glavne produkte pod svojo oblastjo,
so iz takih central skovali sebi
orožje, da jim ne more nihče do
živga, obenem so pa spopolnili in
vtrdili vladno nad ljudstvom.

V Chicago n. pr. ni bilo take obračun-
ovalne centrale do zadnje de-
narne panike, ki je zadela Zdru-
žene države ob času predsedniško-
vanja širokoušnega Dorseta. Ob-
računska centrala je takrat omo-
gočila izdajo čekov, ki so nosili
njen podpis in so bili v mestu ve-
ljavni kot denar. Tudi v mnogih
drugih mestih so ustanovili take
centrale v dobi denarne krize.

V New Yorku je centrala že
precej stara, približno 54 let, ki je
pod vodstvom petih mozi, ki ima
jo neomejeno oblast, dokler so v
vodstvu vodstvo lahko sprejme
vsako banko v centralo, lahko jo
pa tudi izključi, ne da bi na bilo
treba navesti vzroke. To je prva
in zadnja instanca in proti odloki
vodstva se ne more dvigniti pri-
tožbe. Pri vzprejemu nove banke
morajo štirje glasovati za spre-
jem, da se jo sprejme, naobratu
pa pri izključitvi zadostuje, če
trije glasujejo za izključitev, da
se jo izključi. V New Yorku mora
banka, ki hoče vstopiti v centralo,
imeti en milijon dolarjev kapita-
la. Te dolžbe dokazujejo jasno,
da so finančni magnatje po-
stali denarni kupci in ustanovili
vse obračunske centrale, in ker
ima banka, ki je pri centrali, že
redne uglednosti. Pred 54 leti, ko
so ustanovili centralo, je bila pri-
stopnina dolžna na \$1000.
Toda je torej le 20 delovlasci
na leto.

Med finančnimi magnatji
kot med industrijskimi vodji je
bilo zelo malo. Hitro osredotoča-
nje kapitala v njihovo roko je
postalo njihova glavna naloga.
To je bilo tudi vzrok, da jih ne
vohi denarni trust, ki ga vodi
denar, ker so bili tako bogati,
da so imeli v letu 1907,

ko je obračunska centrala naen-
krat odpovedala petim bankam,
med njimi tudi veliki trški Knicker-
bocker Trust Company, obračun-
ovanje. Sledila je finančna
panika in male banke so pokale,
da je bilo veselje. Kriza v letu
1907, ki je tolikim ljudem prine-
sila gorje in bedo, je vrgla finančni
kraljem velik dobiček v naročje.

V Chicago smo pred kratkem
doživeli krizo privatnih bank. Šti-
ri, pet jih je pošlo druga za dru-
ga. Izgubili bodo vlagatelji in ma-
li bankirski, ki so delali deset ali
še več let, da so vsaj malce raz-
širili svoje podjetje in krog svo-
jih odjemalcev. Finančni mogotci,
ki so zavili vrat malim bankir-
kom, ne bodo zgubili centa, am-
pak napravili bodo mogoče še pro-
fit. Ljudstvo preklinja male ban-
kirke, se huduje nad njimi, jih
imenuje sleparje, za tiste, ki so
povzročili polom in pahnil vlagatel-
je v nesrečo, nima grajalne be-
sede, ker ne razume metode finan-
čnih kraljev.

Na kakšen način vbijajo ban-
kirje, ki so jim na potu, ali so
prišli pri njih v nemilost, je taj-
nost in redkokdaj pride o tem
kakšna beseda v javnost. Le en
sam slučaj je do danes znan, da
se je posvetilo malo, prav malo,
v koticke finančnih kraljev. To je
povzročila okrožnica, ki je bila
predložena preiskovalni komisiji,
ki je preiskovala manipulacije de-
narnega trusta.

Gre se za bankrot Orientalne
banke, ki je počela dne 31. janu-
arja 1908 po 55 letnem obstanku.
Kelly, predsednik omenjene ban-
ke je takrat izdal okrožnico na
delničarje, ki je bila kasneje
predložena preiskovalni komisiji.
V okrožnici je Kelly pribral, da je
obračunska centrala prisilila pre-
jšnjega predsednika Jonesa, ki je
bil pred komisijo zaslišan kot
priča, podati ostavko. Na njegovo
mesto je bil izvoljen Kelly in ob-
ljubil so njemu, da bodo banki
pomagali, dokler traja kriza. Dva
mesece kasneje so odpovedali kre-
dit. To so naznanili javno, tako,
da je nastala med vlagatelji pani-
ka in so zahtevali svoje vloge.
Kelly pravi, če bi javno ne nazna-
nili odpovedi kredita, bi bila banka
prebolela denarno krizo.

Če dobro sledimo zadnjim ban-
krotom v Chicago, tedaj se spo-
minjamo, da so prišli najprevo v
javnost vesti, da bodo privatnim
bankirjem malo bolj gledali na
prste. Potem je prišel prvi bank-
rot, drugi, tretji itd. Neki privatni
bankir je imel po njegovi izjavi,
ki jo danes še niso ovrgli jav-
no, skozi deset ali enajst let kre-
dit. Kar naenkrat so odpovedali
kredit, bankrot je bil tukaj in
bankir si je končal življenje.

Jones je pred preiskovalno komi-
sijo trdil, da je bankrot Orient-
alske banke povzročilo osebno so-
vrstvo. Kaj je povzročilo bank-
rot zadnjih bančnih bankrotov
v Chicago in drugod, zakaj jim
je bil ustavljen kredit, ni nihče
povedal. Ne gre tudi za to, če je
bankrot povzročilo osebno sovra-
stvo, ali ker hočejo odpraviti pri-
vatne bankirje. Pravzaprav so v
Ameriki same privatne banke, če
odstojeno farmarske, posojilnice,
ki jih ustanovi zvezna vlada, če
tudi nosijo ime državna ali na-
rodna banka. Prilevek narodna ali
državna je pove, po katerih za-
konih je inkorporirana in kateri
organi — državni ali zvezni — i-
majo pravico do nadzorstvanja.
Pod besedo "privatna" banka raz-
umejo tukaj, da ni inkorpori-
rana po državnih ne po zveznih
zakonih.

Tudi za to ne gre, če je banka
privatna, državna ali narodna,
ampak dokazati hočemo, kakšno
moč ima denarni trust. Odstavi
moč in denarji lahko bančne ravna-
telje, dobri založene banke lahko
povzročijo bankrot, povzročijo lahko
denarno paniko, kadar se mu zdi
potrebna v njegovem interesu, ti-
sotne množice ljudi lahko pahnje
v nesrečo. **Denarni trust ima moč,**
kakršne do danes še ni imel no-
ben tiran. Zgodovina starega, sre-
dnega in sodanega ne pozna vla-
darja, cesarja, kralja ali kneza,
ki bi imel tako moč.

Denar se ponosno trka po pr-
stih pravimo: "Mi živimo v re-
publiki." Tudi vlada ljudska vo-
ljo.

Ne prištejmo pri nas ne vlada
niti kralja. Res je, da izvoli
možnost stopniške postavljajo
neobstoječe in ne uradnike. To ve-
do tudi otroci, da jih ne vohi de-
narni trust, ki ga vodi denar,
ker so bili tako bogati, da so imeli
v letu 1907,

Photos by American Press Association.

Ruth Law, letalka, ki je poletela
z letalom iz Chicago v New
York. Preletela je 590 milj, ne da
bi se spustila na zemljo.

zborni in javne uradnike, si do-
mišljamo, da vlada ljudstvo.

Le pogledite darila, ki so prišla
v volilni sklad buržoaznih strank.
Študirajte jih dobro, čitajte jih
dvakrat in prepričali se bodele,
da delavci in farmarji niso kot
poedinci in ne v skupinah daro-
vali po enega ali več tisočakov.

Če ste se prepričali o tem, po-
tem tudi spoznajete, da denarni
trust ne bo zgubil svoje moči, dok-
ler bo ljudstvo glasovalo za kan-
didate, za izvolitve katerih so pri-
spevali denarni mogotci.

In kedar bode ljudstvo to spo-
znalo, bo tudi uničena moč denar-
nega trusta.

DOPISI.

So. Chicago, Ill.

Ker je redkokdaj kakšen dopis
iz So. Chicago v našem listu, sem
se namenil jaz opisati sedanje raz-
mere naše naselbine.

Delavne razmere so še dosti po-
voljne, samo delo je precej tež-
ko, ker največ se dela v železnih
tovarnah. Večina Slovencev in
Hrvatov je zaposlenih v teh to-
varnah in pa v žitnicah (elevator-
jih).

Pred nedavnim časom se je po-
nesrečilo šest delavcev Slovencev
in Hrvatov pri plazu Irongeis
Co. Med njimi se je nahajal tudi
naš sobrat John Zalokar, katere-
rega je plin toliko omamilo, da se
ga je čez par ur šele obudilo v
življenje. Sedaj se počuti že dosti
bolje in upati je, da bode kmalu
okrevati.

Dne 17. t. m. se je pa ponesre-
čil Fr. Hodnik ml. star 15 let, ro-
jen v Kostanjevici na Dolenjski-
nem. V petek večer ob 6. uri je
šel ne daleč od stanovanja čez več
železniških tirov in na naj za-
dnejem stranskem tiru ga je dole-
ta britka osoda. Ravno ko je ho-
tel preiti stoječi vlak, je lokomo-
tiva trčila v vozove in ga z za-
dnim vozom podrla, nakar mu je
kolo prerezalo obe nogi nad ko-
leni. Vseh podrobnosti ne bode
navajal o nesreči, le to moram
reči, da je bil pravi junak, in gle-
dal neustrašeno smrti v obraz; bil
je pri zavesti do zadnjega, brez
tarnanja glede bolečin. Še celo on
je tolažil očeta in mater naj ne jo-
kata. Ob 9.15 so mu poše zadnje
moči vsled izgube krvi in rekel je
še: "mama jaz bodem umrl!" Ni
bilo potem dolgo, ko je zaspal
mirno in ni se več prebudil.

Ne morem popisati strašnega u-
darca za očeta in mater, ki sta
s tem izgubila najstarejšega sina,
kateremu sta hotela dati večjo iz-
obrazbo v višji šoli, katero je že
drugo leto obiskoval. Zginili so
upni na smovno pomoč in očetu se
je baložila še večja butara bode-
na ramena za ohranitev več glav-
ne družine in sedanjih stroškov.
Na tem mestu izrekam očetu
moje najodkritostnejše sožalje
ker je marljiv in skrben oče svo-
je družine in izboren tajnik str.
"Delavci", str. 8.

Telo Frank, pa bode lahka svo-
bostna groba.

Jos. Kuhelj.

Big Four, Colo.

Razumljivo je, da kompanisti
od delavcev izvoljenih tehničar-
jev ne "lajkajo" posebno in tako
se godi tudi meni. Če bi me kte-
ri kompanist agiznil, vem da me
noben zdravnik več ne ozdravi.
Stopamo jim na prste čimdalje
hujše. V Huerfano county izvo-
ljeni uradniki in jaz sem sklenil
od veselja obhajati božične praz-
nike na prav svečan način. Jasli-
ce že imam, samo pastirev mi
manjka, zato bi prosil pl. Gajžlo,
da bi se enkrat v kratkem prifu-
ral v južno Colorado s svojim
"luftšifom" in bi polovil vse ske-
be, kar jih še životari tu okoli in
jih meni pripeljal, da jih nastavi-
m k jaslicam za pastire. Razu-
me se, da med pastire spadajo
tudi volički in oslički in tudi te
se bo dobilo. Upati je, da bo osli-
ček tako rigal in breal, da se bo-
do vsi skebi spreobrnil v unišča,
nakar se bomo skupno napotili do
Rockefellerjevega Janeza in za-
htevali, kar nam gre. Jaz si že
zdaj prste nategujem, da bom lo-
žke zagrabil, ker vem, da mi Ro-
ckefeller dolguje dosti. Delam
zanj že namreč toliko časa, nimam
pa še nič.

Pozdrav vsem čitateljem Pro-
svete!

David Šušteršič.

Glenco, O.

Slovenski delavci v Ohio in dru-
god, držite se proč od Westmore-
land in Fayette countyja v državi
Pennsylvaniji. Neka premogarska
družba tamkaj pošilja okrož-
nice tu po državi Ohio, kako ma-
stne plače dobivajo premogarji
tamkaj in kako dobri življenjski
pogoji so v splošnem. Okrožnice,
ki so pisane v spakodani sloven-
ščini, lažejo prav na debelo. V
tamkajšnjih rovih treba je delati
14 do 16 ur dnevno in kar se za-
služi, je treba znositi nazaj v
kompanijsko prodajalno. Delavec
ki tega ne stori, je kmalu odpu-
ščen. Kdor čita napredne delav-
ske liste, je istotako kmalu odpu-
ščen in mora s trebuhom za kru-
kom. V okrožnicah se nadalje pri-
poveduje kako visok je premog,
ne pove se pa, koliko je Jakobza-
nega "sleta." Pravijo dalje, da se
plačajo \$1,12 za sto bušljev nako-
panega in naloženega premoga
(za strojem), kar je zopet laž, ker
v Westmoreland county gre ves
premog na tehtnico in se plača po
teži. Seveda, se ne plača toliko,
kot je zgoraj omenjeno. Mnogo-
krat se pripeti delavcu, da ne dobi
nič za celo karo naloženega pre-
moga. Meni je dobro znano, kako
se koplje premog v Westmoreland
county in kako skromno so delavci
plačani v teh dveh countyjih.
Premog za "pikom" pravijo,
da plačajo \$1,65 do \$2,00 za sto
bušljev, kar je zopet laž.

Skoraj po vsej Ameriki je zna-
no, da je bil premogarski štrajk
leta 1910 in 1911 izgubljen, dasi
se štrajkarji do konca hrabro bo-
rili. Stavka je bila zgubljena le
radi propale in garjeve. "Kom-
panije sedaj vabijo nove delavce,
stare pa odpušajo. Velikokrat se
pripeti, da delavci niti toliko ne
zaslužijo, da bi se preživeli, po-

sebnost pozimi, ko morata po dva
moža delati v enem prostoru. Ka-
re morajo delavci večkrat po tri
sto čevljev samotež spravljati in
to po navpičnem tiru.

Torej, da se kateri prav pošte-
no ne goljufa, naj dobro prečita
te vrstice, ker so resnične. — Ši-
cer pa mislim, da ni med našimi
rojaki takega bedaka, ki bi ver-
jel, da so dobre delavske razmere
tamkaj, kamor kompanije vabijo
delavce s cirkularji.

Lovrene Potochnik in
Louis Britz.

Struthers, O.

V tukajšnji naselbini ustanovili
smo letos meseca maja društvo
"Pomoč v Sili," in istega pridru-
žili S. N. P. J. pod številko 277.
Društvo je šlo takoj v začetku 35
članov in danes jih šteje že 46. V
juliju smo priredili v korist dru-
štvene blagajne gozdno veselico,
ki se je prav dobro obnesla. Hvala
gre sosednim društvom, kakor tu-
di posameznim rojakom iz bližnje
okolice.

Kljub temu, da je društvo še
mlado, smo že izgubili dva člana.
Dne 8. avgusta je namreč umrl
sobrat Louis Milasinec na opera-
ciji. Dne 7. novembra je pokosila
smrtna kosa rojaka Jos. Mikuša.
Prejšni dan je še delal in se po-
čutil popolnoma zdravega, zvečer
se je še zabaval s tovariši, ko ga
pa zjutraj kliežjo na delo, se ni
odzval. Našli so ga mrtvega v po-
stelji, zadetega od srčne kapi. Ra-
zen k dr. št. 277 S. N. P. J., je
pokojnik spadal k N. H. Z. dr.
št. 504. Oba pokojna sobrata
sta bila rodom Hrvat. Prvi za-
pušča tu v Ameriki vdovo brez o-
trok, drugi pa vdovo in pet otrok
v stari domovini. Društva so ji-
ma priredilo lepo spremstvo na
zadnji poti.

Rojaki, pristopajte k S. N. P.
J., ki vam nudi pomoč v bolezni
in je dobra mati zapuščenim siro-
tam in vdovam.

Kar se dela tiče, je tako kot
povsod drugod. Delati je treba
trdo, pa se komaj toliko zasluži,
da se človek preživi. Delo se še
lahko dobi, ampak kakšnega, to
je pa druga stvar. Slovenci prih-
ajo tu sem, pa zopet odhajajo;
posebno samskim se ne dopade.
Če bi imel tu kaj slovenskih evetk
bi fantje mogoče rajši obstali, ali
kaj se hoče, kar ni pa ni.

Gospa štrklja se pa prav po-
gosto oglašja, tako pri Slovencih
kot bratih Hrvatih. Posebno letos
je nekako zelo dobra letina v tem
oziru.

Sobrat Math. Urbas je darilo,
kterega je dobil od S. N. P. J. za
ustanovitev novega društva, po-
daril društvu za šaljivo loterijo.
Vzdignjeno je bilo na 12. novem-
bra in je bila 36 srečna številka.

Pozdrav vsem!

J. P.

Pricedale, Pa.

Ker še nisem čital nobenega do-
pisa iz tega kraja, hočem se jaz o-
glasiti s par vrsticami. Akoravno
ta kraj ni eden najslabših, je le
malo Slovencev tukaj dozdaj. V
tukajšnjem premogorju je zapo-
slenih čez tri sto delavcev in
med njimi so le štirje Slovenci.

To je vzrok, da ne moremo
noviti društva, dasiravno
vsi člani S. N. P. J. Nas je
vsak način premalo.

Z delom gre še dosti dobro
si nam večasi primanjkuje
niških vozov. Delamo več
vsak dan, akoravno časi
pet ali šest ur. Tudi zasluži
splošnem ni preslab. Seved
različni prostori in zaslužek
ravna po prostorih, kot po
toda v splošnem se še prilično
služi. Tudi delo se lahko do-
ako je kdo brez dela in ga
li, lahko pride sem pogledat.

Pozdrav vsem rojakom!

Louis Resn.

PROHIBICIJA IN KATO- DUHOVNIKI.

Chicago, Ill., 24. novembra
Nadškof Mundelein zahteva
vsakega duhovnika, ki mu p-
blagoslov, da se pet let zave-
bo popoln abinent. Z dru-
besedami bi rekli, da vsak se-
šnik, preden je posvečen, ob-
da pet let ne bo vžival opoj-
jač.

Prohibicionistični fanatiki
jejo zlato iz te vesti in si do-
lajo, da je prohibicionistični
banje začlo tudi med katoliškimi
hovniki. Ljudje, ki poznajo
liško gibanje za zmernost
Evrope, vedo, da nima nad-
va odredba nobenega stika s
hibicijo. To nadškof sam po-
ko pravi, da je v New Yorku
novil društvo zmernosti, kat-
člani so pili le lahko pivo. Pro-
bicionisti so tudi proti vžiju
lahkega piva.

In če bi hotel nadškof v
ci uvesti popolno abstinence
prohibicijo za katoliške du-
te, tedaj mora odpraviti tudi vi-
maši.

Ali bo nadškof to storil?

SLEPARJI SO GA VJELI NA MANICE.

Chicago, Ill., 24. novembra
Frank Kvas iz Detroita se je
tožil na detektiv. uradu v
cagu, da sta mu dva sleparja
dala stroj za izdelovanje den-
ki je bruhal iz sebe bankove
pet dolarjev in večji po dol-
pa naj je metal še tako slab p-
v stroj. Povedal je, da je do-
stroj \$625, njegov bratranec
zraven dodal \$90. Prosil je
ženta Payna, naj mu stroj po-
vi, da bo zopet metal iz sebe
kovec. Ko mu je policijski
žent razložil, da je sedel pre-
nima sleparjema na limanin-
mu je zasvetilo v možganih,
spada med ljudi, ki ne bodo li-
čani na tem svetu.

POVPREČNA MEZDA V I TOVARNAH JE \$14.93 NA TEDEN.

New York, 24. novembra
Državna industrijalna komisija
dobila poročilo o mezdah iz 1
tovarn v državi New York.
smislu teh poročil znaša pov-
ni tedenski zaslužek \$14.93.
V oktobru lanskega leta je
šal povprečni tedenski zaslužek
\$13.30, v letu 1914 pa \$12.20.

Llano Grande, Tex., 24. nov
Kapitan E. F. Martin in peti
kanjenikov je dobilo nalogo, č-
šče mehiškanske bandite med
zerom Llano Grande in reko
Grande. Neki lovec, ki je p-
v vojaški tabor, je sporočil,
je videl 75 mehiških banditov
najbrž nameravajo izvršiti na-
v okolici Mercedes, ker so
oddaljene dvajset milj na vo-
kih vajah.

Kapitan Martin je preisk-
svojo patruljo vsak kotichek,
banditih ni našel sledi.

Ely, Minn., 24. novembra
(Izvirno poročilo). — Zadnje
deljo sta šla finska dečka na
zero, da se drsata. Mlajšemu
ku so naenkrat vdre led pod
ga in prične klicati na pomoč.
Starejši 17letni fant mu hitro
pomoč in oba izgineta pod led.
Na tukajšnjem jezeru pone-
či vsako leto več ljudi. Tudi ro-
jaki so prizadeti. Ali ljudje
kljub temu ne spametneje in
dijo tvegat svoje življenje na
zero.

VSAK dober član Slovenske
narodne Podporne Jednote
narodnik "Prosveta".

KADAR SE ZGODI kaj
naselbini, kar vas zanima, sporo-
nam, kajti vsakogar bo zanimalo
druga.

Evropska vojna in vesti iz inozemstva.

(Nadaljevanje iz prve strani)

Kolice Budimice smo osvojili sovrane zakope.

NIČ VAŽNEGA IZ FRANCOŠKE FRONTE.

London, 24. nov. — (Uradno). Sovražnik je bombardiral našo novo fronto na obeh straneh Anere in v okolici Hebuterne. Drugih novic ni.

Pariz, 24. nov. — (Uradno). Na vsi fronti se vrši artilerijski bombardiranje s presledki tu in tam.

Berlin, 24. nov. — (Uradno). Na obeh straneh Somme so bile večer močne artilerijske akcije, posebno pa ob Anere in v gozdu St. Pierre-Vaast.

TOPNIŠKI BOJI NA RUSKEM.

Petrograd, 24. nov. — (Uradno). Topniško bombardiranje se ponavlja na vsi fronti. Najhujši artilerijski ogenj je bil v okoliših Velikega in Malega Porska, Svistelnikov, Sesupola in ob reki Narajuki.

Berlin, 24. nov. — (Uradno). Ruske patrulje, ki so prodirale južno od Smorgona so bile odbite. Vreme je nekoliko lepše in artilerijski ogenj se pojavlja od Baltica do gozdnih Karpatov.

NA PRIMORSKEM JE VSE TIHO.

Rim, 24. nov. — (Uradno). Danes ni poročati drugače, kakor da simpatije vrše artilerijski dvoboji. Slabo vreme še zmiraj ovira bojevanje. V okoliših Gorice je avstrijska artilerija streljala na poljsko bolnišnico kljub temu, da je bila zastava Rdečega križa dovolj vidna. Sedem ranjenec je bilo ubitih in enajst še bolj ranjenih.

DRUGA ANGLEŠKA BOLNIŠKA LADJA JE ŠLA NA DNO.

London, 24. nov. — Admiralieta naznanja, da je večerj torped ali mina potopila drugo bolniško ladjo na Egejskem morju. Ladja se imenuje Braemar Castle. Tisti, ki so bili na ladji, so se vsi rešili. Bolniški parnik Britanic, ki je bil potopljen v torek, je zadel ob mino.

VLADNA KRIZA V RUSIJI.

London, 24. nov. — Ruski ministriški predsednik M. Sturmer je resigniral in na njegovo mesto je kar imenoval Aleksandra Fedoroviča Trepova, ki je bil doslej železniški minister. Petrogradsko tiskarstvo kuje iz te izpremembe politično senzacijo in zahteva, da vlada pojasni parlamentu obstoječe probleme, ki so v zvezi s kabinetom. Politična situacija v Rusiji je zelo temna. Znano je, da sta si carjeva vlada in дума že nekaj časa v konfliktu in spor je čedalje večji.

ANGLEŽI UJELI NEMŠKO SUBMARINKO.

Milan bez Pariz, 24. nov. — "Corriere della Serra" poroča, da so angleške bojne ladje pred kratkim ujele večjo submarinko na Sredozemskem morju. Petnajst podmornčakov iz podmornice so izkrali v Italiji.

POLITIČNI VIHAR V RUSIJI.

Berlin, 24. nov. (Brezlično). — Prekomorska častniška agencija ima poročilo o zelo viharini, ki se je vršila nedavno v ruski dumi (parlament). Voditelj skrajne desnice, profesor Levašev, je vzbudil veliko senzacijo, ko se je pridružil protestu zoper vladni program ministrskega predsednika Sturmerja. Zgodilo se je prve dni, da je poslanec desnice v duhu očitno nastopil proti vladi. Profesor Paul Milukov, vodja ustavnih demokratov, je ostro napadel carjevo vlado in jo imenoval zatiralno mizerne ruskega carstva. Pridružil se je tudi vodja narodnjakov M. Balašev rekoč, da se nahaja vlada v vrtnicu najtežje konfuzije. Ravno tistega dne je imel sejo carski svet, ki pa ni bila nič manj viharina. M. C. Levašev, bivši justični minister, je v svojem govoru ozmerjal P. Milukova, da so oni zakrivali, da se Nemčija in Avstrija priključijo ruski kraljevstvu.

GRŠKA NE DA MUNICIJE.

London, 24. nov. — Grška vlada se neče pokoriti zahtevi zaveznikov, ki so zahtevali orožje in strelivo grške armade. Zavezniški podadmiral Fournet je hotel, da Grška izroči 18 poljskih in 16 gorskih baterij in po tisoč granat z vsakim topom, dalje 40.000 pušk in 220 nabojev z vsako puško, 140 streljnih pušk z municijo vred in 50 motornih vozov. Kraljeva vlada je pa odgovorila, da tega ne more storiti, ako hoče obdržati svojo neutralnost.

Pariz, 24. nov. — "Petit Parisien" ima poročilo iz Soluna, da so grški rezervisti streljali na ruskega poslanika Demidova, ko je bil na potu iz Aten v Solun. Zadet ni bil nihče. Dalje so rezervisti pokvarili tir blizu Litochorta, da je vlak skočil iz tračnice, ali zotep se ni nikomur zgodilo nič zalega.

ANGLIJA GROZI, DA BO USTAVILA MILODARE ZA BELGIJE.

London, 24. nov. — Robert Cecil, angleški minister vojne trgovine, je večerj namignil, da bo Anglija prisiljena ustaviti delo raznih pomožnih odborov iz neutralnih držav v Belgiji, ki pošiljajo živila in druge potrebščine siromašnim Belgijscem. Prisiljena bo zaradi tega, ker je Nemčija kršila dogovor glede na zunanjo pomoč z deportiranjem Belgijscev v Nemčijo.

Semkaj je dospel iztis razglas, ki ga je izdal nemški poveljnik v Antoinu, Belgija tamošnjim delavcem. Razglas pravi, da bodo delavci plačani za svoje delo, ako se prostovoljno udajo delu, ki jim bo naloženo, toda hrano si morajo sami preskrbeti. Dalje se glasi razglas, da bodo civilisti prisiljeni k delu, ako ne bo dovolj prostovoljcev.

Iz Amsterdama poročajo, da so Nemci zdaj začeli odvažati v Nemčijo ne samo belgijske delavce, temveč jemljejo tudi stroje iz belgijskih tovarn.

IZNAJIDITELJ BREZDIMNEGA SMOODNIKA JE UMRIL.

London, 24. nov. — Sir Hiram Stevens Maxim, znameniti ameriški iznajditelj, je danes umrl v starosti 76 let. Maxim je iznašel med drugimi rečmi tudi avtomatično strojno puško in brezdimni smodik.

6336 JIH PADE VSAK DAN.

Hang, Nizozemska, 24. nov. — Dansko društvo za proučevanje vojne vojne je pravkar izdalo svoje poročilo, iz katerega je posneti, da je v sedanjih vojni obležalo samo mrtvih 4.600.000 mož. Pri zbiranju podatkov je bilo društvo zelo natančno, kolikor je bilo sploh mogoče. Uradni angleški seznam so se izkazali precej zanesljivi. Francozi poročajo zelo malo o svojih izgubah in ravno tako Turki. Kar se pa tiče seznamov iz Berlina, so urejeni tako, da je treba veliko ugibati.

Na podlagi podatkov, ki so bili na razpolago, je društvo izračunalo, da znašajo izgube mrtvih do 1. avgusta t. l. dnevnih dvakrat toliko kolikor so znašale izgube v vseh 25 letih revolucionarnih in Napoleonovih vojn od leta 1790 — 1815. Te vojne so trajale 9000 dni in v tem času je padlo mrtvih 2.100.000 ali 235 vsak dan. Krimska vojna je trajala 1730 dni in padlo je skupaj 785.000 mož, torej 1075 na dan; v vojni med Avstrijo in Prusijo (1866), ki je trajala 40 dni, je bilo ubitih 45.000 mož ali 1125 dnevno; francosko-pruska vojna leta 1870-71 je potrajala 184.000 v 210 dneh, torej 875 na dan; balkanska vojna 1912 — 13 je trajala 238 dni in padlo je 462.000 ali 1950 na dan.

Ali vse te izgube v prejšnjih vojnah so naravnost ničevne v primeru z izgubami, kar jih je bilo od začetka sedanjih vojn do 1. avgusta 1916, namreč 6336 mož je mrtvih vsak dan!

Ampak še te številk ne povedo vsega. Vpogtevati moramo, da je do zdaj 11.245.300 ranjenih, med katerimi so 3.373.700 tako poškodovanih, da bodo človeške razvaline do groba. Mnogo ranjenih umre v bolnišnicah in veliko jih bo pomrlo v prihodnjih par letih. Vrhutega moramo prišteti večjo umrljivost med vojnimi ujetniki; samo Angležev v nemškem ujetništvu je umrlo pet odstotkov.

So pa še druge življenske izgube, ki jih povzroča vojna in katere ne bodo morda nikdar natančno znane. To so izgube med civilnim prebivalstvom. Koliko so teh pokosile krogle, bolezn, lakota, mrav, ujetništvo itd., bo mogoče približno soditi le po vojni.

PRUSKI POLJAKI NE BODO ŠE "SVOBODNI".

Amsterdam, 23. nov. — V pruskem delnem zboru je bila pred dvema dnevi zanimiva debata. Nekaj poljski poslanci je menda interperiral ministra za notranje zadeve Loebella, če bo Nemčija inkorporirala tudi pruski del Poljske v novo monarhijo. Minister je pa odgovoril: "Vlada je prevzela odgovornost za ta korak (ustanovitev poljskega kraljevstva), ki je svetovno zgodovinske važnosti, v zaupanju in nadi, da bo koristil nemškemu cesarstvu. Poljska država v tesni zvezi z Nemčijo in Avstro-Ogrsko in upa ji je, da bo s tem vselej zagotovljena varnost Nemčije na istočni meji. Nepotrebno je govoriti, da je vsaka ped zemlje v istočni Prusiji sveta in neločljiva. Noben Prus ne misli drugače. Vlada zapupno pričakuje, da bodo pruski Poljaki brez predsodkov glede na svoj narodni čut, boljbolj vršili svoje dolžnosti kot pruski državljani."

(To je torej povedano tako jasno, da lahko razume vsak tepec. Poljska monarhija je ustanovljena samo zato, ker bo na korist Nemčiji in gvstrij, in pruski ter avstrijski Poljaki naj si izbijejo iz glave vsako "veleizdajalsko" misel o svobodni Poljaki! — Op. ured.)

NEMCIJA SE POGAJA Z RUSIJO ZA SEPARATNI MIR?

"Berliner Tageblatt" poroča iz "verodostojnih virov", da je Nemčija stavila Rusiji že pred dvema mesecema obširne pogodbe za separatni mir in pogajanje se še vrši. Temeljni pogoji so: Rusija se odreče kontroli nad Balkanom in Carigradom, dobi pa prost vstop v Dardanele. Rusija dobi Bukovino in istočno Galicijo, do kjer sega malorusko prebivalstvo in Moldavijo v Rumuniji, Rusija odstopi Nemčiji del Kurlandije in Litve; ruska Poljska pripade Avstriji, ki bo z Galicijo vred tvorila avtonomno deželo v trojni monarhiji. Rusija dobi turško Armenijo in kontrolo nad Perzijskim zalivom. Turčija dobi nazaj Egipt, katerega ima priboriti Nemčija s svojimi armadami. Bolgarska dobi svoj prejšnji teritorij vzhodni Makedonijo, južno Srbijo in Solun. Grška dobi Albanijo. O stare balkanske države ostanejo kakor so.

Širom Amerike.

Norwalk, O., 24. novembra. — Veleporotniki so obtožili John G. Lehenhalerja poizga. Lehenhaler je bil aretiran pred par meseci na izpoved dveh zamorcev, ki sta dejala, da ju je Lehenhaler najel, da zapalita njegovo posestvo.

Lehenhaler je seveda zdaj težko bolan in zdravnik mu je prepovedal zapustiti dom.

Georgetown, O., 24. novembra. — V natlačeni majhni sodniški dvorani je Leonard Sanders, ki je obtožen, da je umoril Henry Wahla v juniju, prepovedal; kako se je seznanil z Ebel Wahlovo, vdovo umorjenega moža, in kako se je znanje razširilo v ljubezen. Povedal je, kako so mu ponujali denar, da bi Wahlovo spravil iz Georgetowna, da ne bi pričala proti njemu. Odklonil je take ponudbe.

Seattle, Wash., 24. novembra. — Japonski parnik "Sado Maru", ki je odplul iz Seattle, je dospel v Jokohamo z nevarnim ognjem v skladišču štev. 3. Ogenj je močno poškodoval blago.

Newark, O., 24. novembra. — Štirje bandite so se odločili, da oropajo banko v Crotonu. Pri razstreljevanju varnostne šrambe so imeli šoflo. V petič so že zapalili dinamit, da jim napravi pot do bankovcev, zlata in srebra, pa še ni bilo uspeha. Razstrelbe so zbudile meščane in naenkrat so roparje pozdravile kroglice. Tolažji, uvidevali, da stvar postaja resna, so pobegnili, sedli na železniki voziček, ki so ga ukradli iz posebnem predalu.

šrambe za orodje na Toledo & Ohio železnici, in se odpeljali.

Meščani so spoznali, da bi bil lov nanje brezuspešen in ostali so doma.

Sandusky, O., 24. novembra. — 67letni farmar Rihard Power je umrl za pljučnico na svojem domu, ki je bil doblj v žitnici, v kateri je bil skozi štiri dni neprosto voljen jetnik.

Power se je vračal v družbi nekoga delaveca na Kromerjevji farmi in Sanduskyja. Ko sta dospela do Kromerjeve farme, je šel Power v žitnico po malo krme. Falevec je mislil, da je Power vzel krmo in zaprl je žitnico.

Ko je v soboto zvečer prišel Kromer v bližnjo žitnico, so iz nje prihajali čudni glasovi. Šel je gledat, odkod prihajajo ti glasovi in našel je Powerja ležati nezvestnega na tleh.

Baltimore, Md., 24. novembra. — Na banketu trustjanov je jeklarski knez Schwab, ki ima prvo besedo pri Bethlehem Steel Co., poročal, da bo družba izdala za razširjenje podjetja do \$50.000.000, tako, da bo v ogromnem podjetju delalo od 15.000 do 20.000 delavcev.

Vsi izdatki, všteti so tudi troški za popravljanje sedanje jeklarne, bodo znašali \$100.000.000.

Pittsburgh, Pa., 24. novembra. — V bližini Wilmerdinga so zvezni colninski uradniki sasačili v bahti George Miksa 10 galon žganja, ki je bil kuhan iz bele koruze in od katerega ni bil plačan davek. Miksa je priznal, da je skuhal žganje za svojo uporabo, a ni ga prodajal drugim.

Postavili so ga pod \$5.000 poročila.

Pittsburgh, Pa., 24. novembra. — Tukaj je bilo prodane 185.000 ton železne rude, ki jo bo treba poslati šele v letu 1917, po \$5.05 tona. V teku čnega leta se je podražila ruda za \$1.50 pri toni.

Jecklarski baroni seveda ne morejo povikati mezde rudarjem v Minnesoti, dasiravno je cena šla kvišku skoraj za eno tretjino.

Gospodje pa računajo takole: Če povikamo mezdo, naši milijoni ne bodo rasli tako hitro, kot želimo.

Pittsburgh, Pa., 24. novembra. — H. Serivens, superintendent Postal Telegraph Cable družbe, naznanja, da se povisa dežkom, ki raznašajo brzojavke, dnina za luge za vsako brzojavko, ki jo dostavi. Prizadetih je okoli 60 dečkov.

V New Yorku so dečki zastavkali, da izvajajo povišanje dne. Tukaj je pričela družba s prostovoljnimi povišanjem, da se izogne stavki.

Washington, D. C., 24. nov. — Osem kongresnikov, katerih ime na so zamočeni, so pisali osebno državnemu departmentu, da se napravi poizkus, poslati mleko skozi britsko blokado v Nemčijo, ki naj služi za prehranitev dojenčkov.

Zvezni uradniki izjavljajo, da ni Nemčija nikdar oficielno iskala take akcije, oficielne informacije pa dokazujejo, da ne primanjkuje mleka.

Galveston, Tex., 24. novembra. — Ameriški parnik "AuSable" je pripeljal iz Buenos Airesa, Argentina, 180.000 bušljev pšenice. To je prva importirana pšenica v Združene države skozi galvestonsko luko.

V par dneh dospe semkaj parnik "Maumee," ki je tudi naložen s pšenico.

St. Louis, Mo., 24. novembra. — Odkar je umrl devetletni Effie Farmer za legarjem, je bilo v Walnut parku, severozapadnem delu mesta, naznanjenih 21 novih slučajev. Zdravniški department je dognal, da je 17 bolnikov vživalo mleko z enciniste farme, ki se nahaja v okraju Lake.

Šole v Walnut parku so zaprli.

St. Louis, Mo., 24. novembra. — Roparji so odnesli iz blagajne gledišča Majestie v East St. Louis \$1.100.

Rop so izvršili ponoči. Blagajno, ki je stala na fronti, so premaknili na zadnji del poslopja, kjer so s težkim kladivom razbili ključko, ki je držala zapah. Pregledali so \$200, ki so ležali v posebnem predalu.

Slovenska Narodna

Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904

Inkorp. 17. junija 1907 v drž. Illinois.

GLAVNI STAN: 2657—59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

UPRAVNI ODBOR:

Predsednik: John Vogriš, box 214, La Salle, Ill.
I. Podpredsednik: J. Dratkovič, R. F. D. 4, box 86, Girard, Kans.
II. Podpredsednik: Jozef Kuhelj, 9469 Ewing ave., So. Chicago, Ill.
Tajnik: John Verderfar, 2708 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Blagajnik: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cicero, Ill.
Zapisnikar: John Molek, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

NADZORNI ODBEK:

Jože Ambrožič, 351 box, Canonsburg, Pa.
Paul Berger, 741—1st St., La Salle, Ill.
F. S. Tauchar, 674 Ahany Ave., Rock Springs, Wyo.

POBOTNI ODBEK:

Anton Hraat, 811—95th Ave., New Duluth, Minn.
Jože Radišek, 679 box, Smithoa, Pa.
Rudolf Pleteršek, 436 box, Bridgeville, Pa.

UREDNIK "PROSVETE":

Jože Zavertnik, Chicago, Ill.

VEROVNI KRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

VSE DENARNE RADEVE IN STVARI, ki se tičejo gl. upravnega odbora in S. N. P. J. naj se pošiljajo na naslov:

TAJNIŠTVO S. N. P. J., 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
PRITOŽBE GLEDE GENERALNEGA POSLOVANJA se pošiljajo na naslov:

JOŽE AMBROŽIČ, Box 351, Canonsburg, Pa.
RADEVE PREPILJIVJE VSEBINE, ki sta jih rekli prva in druga stanca, se pošiljajo na naslov:

ANTON HRAAT, 611—95th Ave., New Duluth, Minn.

VSI DOPISI, rasprave, članki, naznanila itd. na "Prosveto" se pošiljajo na naslov:

UREDNIŠTVO "PROSVETE", 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

VSE UPRAVNIŠKE STVARI, naročila, oglasi, se pošiljajo na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETE", 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

V korespondenci s tajništvom S. N. P. J., uredništvom in upravištvom "Prosvete" ne rabite imen uradnikov, marveč napišite naslov, ko je tu naveden; ako želite, da bo vsaka stvar hitro rešena.

Seja gl. upravnega odbora se vrši redno vsakega 1. in 15. v mesecu ob osmih zvečer v prostorih jednotnega poslopja.

Telef. Monroe 4371

Piano Store 711 Milwaukee Ave.

TONY KOTEK

2848 S. Lawndale Ave., blizu 28. ulice
Hilmi telef. Lawndale 4108
CHICAGO, ILL.

Piano prodajamo po tovarniški ceni.
Popravljamo, vglajujemo in stare piano zamenjamo.

M. SCHULZ CO.

Izdelovalci najboljših vrste pian.
Imamo tri svoje tovarne.

Priporočam

svojo gostilno v obisk vsem Slovincem in Hrvatim v okolici Youngstown, O. Kadar potujete skozi mesto ali po opravi, se oglasite pri meni. Imam raznovrstne dobre pijače, sveže pivo brinjeve, alivoeve, visky, smotke itd.
Jozef Oigola, E. 397 Federal St. Youngstown, O.

ROBERT W. LAYER ARCHITECT

118 N. La Salle St., Chicago, ki je izdelal načrt za gl. urad S. N. P. J. se priporoča Slovincem za izdelovanje stavbniških načrtov.
Tel. Franklin 5601
TEL. NA DOMU AUSTIN 35003

POŠILJATELJEM DENARJA!

Vedelo zelo slabe poštne zveze svetujemo rojakom pošiljati edaj denar v stare domovino po brezličnem brzojavu.

Natančno smo poizvedeli, da pridejo take pošiljke za današnje razmere hitro. Za naslov se računa 65 centov za vsako besedo. Najboljše je, da se nam pošlje \$4.00 za vsak naslov; ako bo kaj preveč ali premalo, bomo poslali nazaj oziroma pisali za primanjkljaja.

Brezlične pošiljke grede vse v Nemčijo, od tam na Dunaj, odkoder jih odpošljejo na določeni naslov.

Potrdil o izplačilu se zdaj iz stare domovine ne more dobiti, toda banka K. K. Priv. Oesterr. Credit Anstalt na Dunaju poroča, da zahteva in dobi od pošte za vsako izplačilo takozvan Payee's receipt, t. j. potrdilo s pečatom zadnje pošte in lastnoročnim podpisom prejemnika ali poštarja. Vsa ta potrdila omenjena banka zbira in hrani ter jih bo poslala sem, ko bo poštna zveza zopet vrjena.

Opozarjamo, da je mogoče po brezličnem brzojavu poslati le okroglo svote kot so spodaj navedene in še naprej do 10.000 kron.

Za take pošiljke se naj nam pošilja le poštne Money Order in denar v gotovini, kajti privatnih čekov za brzojavne pošiljke ni mogoče sprejemati. SPODAJ OZNAČENIM CENAM JE TREBA PRIŠTETI ŠE \$4.00 ZA BRZOJAVNE STROŠKE.

Naslov se mora jasno napisati in dodati: pošlje naj se brzojavno.
K: 100.00 \$ 15.00
K: 200.00 26.00
K: 300.00 39.00
K: 400.00 52.00
K: 500.00 65.00
K: 600.00 78.00
K: 700.00 91.00
K: 800.00 104.00
K: 900.00 117.00
K: 1000.00 129.00

TVRDKA FRANK SAKSER,

62 Cortlandt Street,

New York, N. Y.

NORTH SIDE STATE BANK

ROCK SPRINGS, WYO.

IMA KAPITALA IN REZERVE \$100.000.00

Je izredno pripravljen in opremljen za poslovanje s SLOVENCMI, HRVATI, SLOVAKI in drugimi SLOVANI.

Mi pošiljamo denar vsem rojakom v stare domovine po najhitrejših cenah.

Financujemo 1 odstotno obresti na bančne vloge.

Milica, Konservativna in Napredna Institucija.

ŽRTVE.

Povest. Spisal Fr. Serafin.

(Mladjenjstvo)

"Zdaj pa je brzi! Trgaj, Dolfe, trgaj, da jih bo več!" In hlastno jih jame paliti iz zemlje, pa tudi on stori, kakor mu je velela. Ko si jih je Manica že precej nabrala, sede pod košat gaber, okrog katerega so bila pokrita tla z mehkim mahom, ter začne primerjati, kako bi razvrstila cvetke, da bi bil venec lepši.

Dolfe je ni pustil dolgo same. Prišel je z velikim šopom šmarnice, jih vrgel v njeno naročje, sam pa je pokleknil k njenim nogam, tako da sta gledala drug drugemu naravnost v obraz.

Manici so se žarile oči veselja. Prijazno se je nasmihala Dolfo ter ga zahvaljevala, da ji je pokazal ta kraj. "Zdaj bom hodila vedno semkaj po šmarnice", mu je rekla. "Tudi za cerkev jih bom nabirala tukaj!"

Bilo ji je čudno prijetno poleg lepega mladunca. Nekolikokrat ji je prešinila glavo misel na to, kako ga je bil oče tistikrat odpravil iz hiše, in vselej se ji je v sree zasmilil. Očetova trdosrčnost ji je bila nedoumna. Tako dober ji je, pa ga oče sovraži! ... Zdela se ji je, kakor bi morala ona popraviti to, kar je oče zakrivil. Na vse drugo zdaj ni mislila. Pozabila je bila popolnoma, kako jo je župnik včasih svaril pred moško družino, pozabila na vse svoje obljube in celo na pravila deviškega društva! ... Prevzeta je bila samo od zavesti, da ji je Dolfe pripomogel do tega, da zvrši Bogu včasno dejanje, in pa od zavesti, da ji je dober, in da mu mora biti hvaležna za to. Vdajala se je brezbrizno sladkemu čuvstvu, ki ji ga je vzbujala njegova bližina.

Tiste težke misli, tisti dvomi ... ki so jo čisto vznemirjali, odkar je bila postala tako pobožna, so bili izginili, in neka dobrodejna samozvest ji je polnila dušo. Živahno se je pretakala kri po njenih žilah, krepko ji je bilo sree, in venomer se je morala smejati, ne da bi imela poseben povod za to; tako zadovoljna, tako srečna je bila! Bila se je lotila neka razposajena veselost. Njen zvonki smeh se je spajal z žuborenjem studenčevim v prijeten, melodiozen dvospev, in kar neprenehoma ji je tekal jeziček ...

Dolfe pa je le bolj molčal. Bil je videti skoro resen, zamišljen. Kri mu je zalivala lica, in nepremično je strmел v cvetoča lica nasproti sedeče mu deklice. Bilo je videti, kakor bi snoval načrte, ali kakor bi imel že zasnovane, pa bi ne vedel, kako bi jih izvršil. Večkrat se je sklonil malo pokonec, in roke so se mu zganile, toda vedno zopet je zdrknul nazaj v prejšnjo situacijo. ... Postal je čimdalje nemirnejši. Bolj in bolj mu je žarelo obraz, in iz oči mu je švigal plamen. Hkratu se ujunači, jo privije k sebi ter ji pritisne poljub na usta ...

Ona je vztrepetala ... In poljubil jo je še drugič in tretjič ... Kakor bi bila zamaknjena, je strmela srpo, brez izraza v daljavo ... Vse moči so jo bile zapustile, nobene volje ni imela več ...

Bil je lep večer ... Poživljajoča moč pomladi se je pojavljala okroglinokrog. Krepko je utripalo življenje, kamorkoli se je ozrlo oko ... Po tleh in po zraku je mrgolelo nešteto bitij, ki so se veselila prubujenja, veselila svoje eksistence ...

Zrak je bil nasičen pomladnega vonja ... Duhtelo so rože, duhtelo je drevje, duhtelo sleherno zelišče ... Iz smrekovih debel je kipela smola te razširjala okrog sebe balzamski duh ...

Gorka, mehka, komaj čutna sapa je vlekla od juga sem ter vzbujala povsod skrivnostno gibanje in življenje ... Cvetke so štikale svoje glavice skup, kakor bi se pomenkovale, kakor bi se poljubovale ... Bilka se je nagibala k bilki, drevo k drevesu, a po mladem parjčju je šuštel in brnelo, da se je zdelo, kakor bi se izgubljali med njim zadnji, zamirajoči zvoki tajinstvene pesmi, prihajajoči iz nepoznatih daljav, iz krajev čarobnih pravljic ...

Polni sladkega koprnenja, polni neutešnega hrepenenja so bili ti akordi, ki so komaj slšno zveneli raz drevje ... Opojna, mameča je bila melodija te pesmi, in težko se je bilo ustavljati njenemu čarovitemu vplivu ... Vzbujala je stoteren odmev ... Odmevala je iz zvonke kosove pesmi, ki je dvoril v brinovem grmu svoji izvojenki, odmevala iz pohotnega smeha zaljubljenih grličjih parov, ki so se vdajali razkošju na bližnji topoli ...

Visoka pesem ljubezni je zvenela skozi vso naravo, budeč povsod poželjenje, vabeč povsod k uživanju ...

Bil je lep večer!

Temnovišnjeva nebesna modrina je plavala nad gozdičkom ter se čudno razlikovala od mladega zelenja, katero so zlatili zadnji solčni žarki ... Bolj in bolj se je nagibalo solnce k zatonu ... Solnena svetloba se je umikala iz doline, najprej počasi, potem pa so jo hitreje podile pred sabo temne, pošastne sence, kakor podi pred sabo tropa psov splašeno zverjalo ... Tam v znožju pogorja na vzhodni strani je bilo videti za trenutek, kakor bi bila ustavila svoj beg, kakor bi se hotela ubraniti za njo pritiskajoči temi, a kmalu je bila pregnana tudi od tam in začela se je umikati v goro višje in višje ... Naposled je žarelo le še greben gorovja v solnčnem svitu, dokler se ni strnil tudi nad njim turobni mrak ...

V gozdiču je bilo postalo že precej temno. Tlačje petje je bilo potihnilo, grlice so se bile pomirile, in njih razposajeni smeh s eni razlegal od gozdu, sveta tišina je bila zavladala okrog ...

A hkratu pretrese bolesten jek ozračje — ne, pomirilo, in njih razposajeni smeh se ni razlegal debelo vogo, ki je bil polnoln po zimi sneg, da je udobno zaskrpal na zajezala ... Od kod ta nenadni puh? ... Pred kratkim vse tako slovesno, tako, je zdaj smelo in vrslo po vrbeh, kakor bi se bivala huda ura, kakor bi hotela nastopiti

všura s svojim divjim vladarstvom. In vendar je bilo nebo še vedno jasno! ... Samo nad goro, za katero je bilo pred kratkim zatono solnce, so se kopičili oblaki, žareči se v prekrasnih barvah ... Bilo je, kakor bi se bilo lotilo vse narave hipoma neko vznemirjenje, kakor bi bile v osrčju veselja stva snivajoče strasti hipoma privrele na dan ... Vedno zopet se je dvignil piš in stresal neusmiljeno vrhove dreves ...

Manica je sedela še na tleh. V lica je bila razgreta, usta so ji bila napol odprta, in z izbuljenimi očmi je zrla topo, plašno predse. Venec, katerega je bila začela spletati, je ležal raztrgan in pomendran na tleh, in vse polno šmarnice je bilo razstresenih okrog nje.

"Pojdiva, tema se že dela!" silil Dolfe. "Vstani vendar!"

A ko se ona le ne gane, začne odhajati. Vihal si je svoje male brkice, in nekam čudno se je predse v tla smejal. Bil je že daleč strani, ko se Manica predrami iz svojega letargičnega stanja ter spravi na noge. Še vedno se je ozirala plašno okrog ... Hkratu pa se zdrzne in se spusti v tek proti oni strani, od koder je bila prišla. Šele pri križu se spet ustavi. Tu pade na kolena pred Marijino podobo in razjoče se na ves glas.

"Marija ... Marija ... Marija!" je vzklikala z drhtečimi, pretresljivimi, od joka zadušnim glasom. "O Marija, saj sem vedno molila k tebi, saj sem se ti vedno priporočala!"

Obup je donel iz teh besed ... Zavedala se ni prav, kaj se je bilo zgodilo, a vest ji je rekla, da nekaj, kar je bilo v živem nasprotju z vsem njenim dosedanjim žitjem ...

"Marija, Marija, o Marija!" je ponavljala, kakor bi hotela prisiliti božjo porodnico, da bi storila čudež nad njo, da bi ji izprosila nazaj vse tisto, kar je želela ...

A poteze v Marijinem obrazu so ostale mrzle, trde, neizprosne!

Brez tolažbe se vzdigne in jame teči proti domu ... Oče in mati sta bila že povečerjala ... Na mizi je stala še skleda s ostankom jedi, ki je čakala nje ... Na svoj pozdrav ni dobila pikakega odgovora; iz tega je sklepala, da sta se oče in mati že prepirala radi njene zakasnitve.

Da bi pretrgala neprijetni molk ter se obenem opravičila, odpre knjižico teč položi podobico, katero ji je bil dal župnik, na mizo.

"Glejte, kaj sem dobila od gospoda župnika!" reče, posiljeno se smejoč, ter se plašno ozre najprej na mater, potem pa še na očeta, kakor bi se hotela prepričati, kak vtik napravi to na enega ali drugega.

Materino lice je postalo takoj prijaznejše ... Da je le slišala imenovati župnika, pa je bila potolažena ... Drugače pa oče! ... Dolgo je mu je presedalo to, kar se je godilo v njegovi hiši. Često že je hotel nastopiti, a premagal se je vselej. Hotel ni, da bi se mu bilo očitalo, da kratki ženi ali hčeri prostost v verskih stvareh. Akoravno so mu bile tiste novotarije župnikove zoprne, vendar ni ne eni ni drugi vailjeval svojega prepričanja ... Vedel je, kaj je ženska, in ni ji ma hotel težiti arca. Pustil ju je v miru, in imel je potrpljenje z njima do skrajnosti ... Valed tega pa, da mu je bila ostala danes hči tako dolgo z doma, je prekipela njegova nejevolja. Vedel je, da je nevarno, če hodi dekle samo tako pozno domov. Vsa tista pritažena in tako dolgo zadržana jeza je bruhnila zdaj iz njega. Tja stopi k mizi, pograbl podobico, jo raztrga na drobne konce ter začne skozi okno.

"Tu imaš svojo podobico!" zakriči z vprav groznim glasom. "Odslej ne boš več nosila takih stvari! ... Hodila boš poslej z mamo v cerkve in iz cerkve! ... Podobice pa naj dobivajo druge, ako hočejo!"

"Oh, kakšen si vendar!" začne vzdihovati po stari navadi Mica. Da je bil moč raztrgal podobico, se ji je zdel strašen greh. "Saj se tudi drugače lahko dopove menda!"

Ali Tomaža je nocoj vsaka beseda le še bolj razjarila.

"Tiho!" zarjove ter udari s tako močjo ob mizo, da odskoči z nje svetiljka, ki je čakala, da bi jo bili prižgali, na tla ter se razdrobi na drobne kose. "Tiho!" ponovi še nenkrat. "Jaz govorim in dopovedujem, kakor ža hočem!"

"Oh, moj Bog, kaj porečejo ljudje, če bodo slišali ta krik!" tarna dalje Mica. Tomaž pa odvrne:

"Zastran mene rečejo ljudje lahko, kar hočejo! ... To zve lahko ves svet, da od danes naprej ne trpim več terežjalstva pod svojo streho! ... Naj vrag vzame vse te molke in škapulirje!"

Izrekaš te besede, plane po sobi, sname s stene en škapulir in dva molka, ki sta se odlikovala po posebno debelih jagodah, raztrga vse skup ter vrže tudi skozi okno kakor prej podobico.

"Poslej bosta spet tako molili, kakor sta do tistihmal, ko še ni bilo vseh teh bratovščin in odpustkov! ... Moj oče in mati sta bila oba pobožna, pa nista vsega tega poznala! ... Če se je prišlo lahko doslej brez te kramarije v nebesa, se bo poslej tudi!"

Mica je zagnala jok in se začela križati, tako brezbožno in bogokletno se ji je videlo vse, kar je govoril in počenjal mož ...

"Oh, to nas mora zadeti jeza božja, mora, mora!" je vzdihovala. "To bi bil čudež, če bi nam Bog prizanesel! ... Treščilo bo v hišo, ali pa pride nad nas še kaj hujšega!"

"Nesreča nas zadene, če boš pustila, da bo tvoja hči tako z doma ostajala!" je odvrnil Tomaž, še vedno srdit. Potem pa je vzel klobuk ter odšel.

Tomaž ni bil pijanec, a če je bil jezen, je rad zavil v gostilno. In takrat je bil kakor ob pamet. Vivil je pičavo vse, ne da bi se menil za to, kaj pride iz tega.

Mati in hči sta bili nocoj lahko pripravljene na to, da ga ne bo kmalu domov ...

(Dalje sledi).

Povest o hudem in silnem kovaču.

C. F. Golar:

V globokem, skalnatem jarku je stala kovačnica, ob bistro šumečem potoku, ki se je pretakal po gladkih prarih, se prelival po ozki strugi in pregibal in žarel v solnce, kakor da je pozlačen. Bila je v varnem zavetju bukovih lesov, ki so visoko in široko kraljevali nad njo kakor zeleni velikani, vršali in se košatili temni in hladni poglavarji. Njeni nizki zidovi so bili rdeče pobaryani in so sijali, kakor bi bili zmagom osvetljeni od večerne zarje: pokrita je bila z lesenimi desicami. V njej je bilo prostora za delavnico, kjer je puhel kakajen kovaški meh v razžarjeno ogelje, in je stalo v tleh težko naklo poleg rjastih, zlomljenih verig, akrhskih lemežev, topih sekir in enakega orodja, a na drugi strani je bila majhna izbička, zelo čista, sveža, nekoliko zelenkasto pobejena. Skozi okence se je vlivala vanjo luč v jasnem in svetlem pramenu. Dihal je zelo prijetno po suhih krljih in hruskah, ki so se sušili po peči v okrušenih lisastih skledah. Pisana skrinja, velika in mogočna, je stala pod starinsko uro z lesenimi kazaleci in zatemnelo ploščico, rdeča klop se je tiščala peči pod zelenimi modnicami, v nasprotnem kotu pa, kjer so visele po zidu na šipo slike podobe svete Genovefe, svetega Martina in še nekaterih drugih božjih izvoljencev, je stala trebušna, rjava pobaryana mizica. In še nekaj je bilo: zibelka. Čisto sredi izbičke se je šopirila s svojimi rožami in srčki in zvezdicami, naslikanimi na stranice, a v njej se je zibalo dete, majhna, rožasta punčka, ki je vpila in vekala iz vsega grla. Ličeca je imela zaripljena, čelo in sence so ji prepregele drobne, plavkaste večice, in nožice in ročice je molil otrok od sebe. Bil je zdrav in močan jok, ki je udarjal kakor na ukaz, rasel in se krepil, dokler se ni nazadnje zadušil v togotnem ječanju, da se iznova povzdigne tenek glasek in napolni vso izbičko.

In pred zibko je stal kovač. Bil je visok, bil je širok v plečih kakor gorsko teme, njegove roke so bile trde in grčaste kakor gabrova polena in dlani in prste je imel črne in ožgane od žerjavice. Sklanjal se je nad zibko, jo gugal z dolgim motvozom, in njegov mladi in zdravi obraz, z gostimi obrvmi nad očmi in rjavimi, poraščenimi lici je bil kakajen od dima ter se je hotel prijazno in sladko smehljati otroku. A bil je kljub temu ves žalosten in nesrečen, slab in pokoren, da bi se bil smilil vsakemu, samo ne drobnim punčiki, ki je svojeglavno in hudo zahtevala nekaj, ali kaj bi to bilo, o tem kovač ni imel pojma. Stal je tam kakor prasel iz zemlje, krepak in silen, a zdaj je bil brez moči in ni vedel, kaj bi počel s temi močnimi in silnimi rokami, ki so pač vihtele najtežje kladivo kakor igračo, da je vse bobnelo in pelo in se treslo. Vzdignil bi naklo, je vrgel visoko, visoko in prej bi je zalučil v nebo, kakor potolažil ubogo bitje v zibki, ki se mu je smililo v sree, a ni mogel pomagati.

"Joj, joj, zala punčka, kaj ti je hudega," je tolažil kovač. Nagibal je glavo in skušal položiti v glas mehko in mlo strunico, ki bi prijazno zapela in zadonela punčiki v sreu. Hudi kovač pa je imel raskavo grlo in težek jezik in je bil zato slabe sreče tisto dopoldne. "Ali te je kdo udaril? Povej mi tistega, z menoj bo imel opraviti."

Ker kovač ni zaupal sebi in svojim žuljavim rokam, ki so bile pač navajene železnih klad, a ne živih, nežnih stvaric, ki vriskajo in pojejo svoje posebne naprave, zato je niti poskusil ni vzeti v naročje, temveč se je pripognil in vzdignil kar celo zibko ter jo nosil po izbi. Kaj pa bi bilo, je kovač strahoma premišljeval, ako bi se ni izmuznila punčka in bi padla na tla! Saj bi se razbila in razletela na kose kakor porcelanasta igrača. Zato se mu je zdelo najbolj varno, pestovati zibelko in punčko in je tako hodil semtertje, težak in velik in neroden.

"Punčka, saj si zala," se je las-kaj prijazno, "zakaj se jokaš, čaka, čaka! Ne smeš, da te ne sliši mama, ki je v nebesih. — Oj, oj, kakšna grda deklinica si!"

Dete ni hotelo slišati, niti da je kovač, niti da je grdo, in je prepevalo dalje prelepo svojo pesem.

Kovač je hodil po izbi od duri do svete Genovefe in njene košute ter pravil povesti: "Pa te bo slišala mama in dejala: 'Kdo pa dela grdo z mojo punčko?' Pogledala bo skozi zlatno okno in videla, kako te lepo pestujem, in bo rekla: 'O, Boštjan je priden, le Minica je poredna.' Požugala ti bo s svojim drobnim prstom: 'Ti, ti, punčka, ali ne boš pridna?' — Ne smeš, drugače bo jokala mama, ko bo stopila stran od okna, in njene oči bodo tekale naprej in naprej in zmočile njeno nebeško srcejo, ki je vsa srebrna, iz zarje narejena in z zlatimi zobčki."

Za trenotek je otrok utihnil, kaj bi razumel in poslušal, kaj se godi v nebesih, a potem se je zopet razletel presunljiv vrisk po izbi. Kovač je žalostno nagnil glavo in vzdihnil:

"Jerica, Jerica zakaj si umrla! Zdi se mi že cela večnost, kar si šla in te ni."

In vendar je bil njegov spomin daljši od večnosti, njegova duša jo je hipoma preletela. In krotke oči kovačeve so zagledale tenko in vitko postavbo njegove žene, bel, zamišljen obraz in plave, tihe oči.

Kovač je položil zibko nazaj na tla, in ker se je dete razodelo, jo je začel zavijati v gorke in voljne plenice. Zaribal je in skušal zapeči tiho in mlo in nežno uspavanko, kakor se je naučil od žene. A kje bo našel kovač v svojem grlu sladke glasove! Zategnieno in zamolklo je tulil svoj aza tutaja, molki bi imel zarjavelo železo v grlu, in dete je od straha zavpilo še glasneje, in nista minila dva hipa, že je bil otrok iznova razgaljen in je kričal kakor lačen vrabček ter gomazal z vsemi štirimi. Zibal je hrabro in z vsem telesom, udano je gledal sitno stvarico in zavijal drobno telesce v odejo, ali kadar je skril ročice, so se odkrile nožice in zabreale po zraku. Vsa izba ni vsi koti so bili polni joka, celo svetemu Martinu na steni in se je plašil konj.

Zunaj pred hišo je nekaj začumelo in zavihralo, kakor bi kdo tresel jerbas zelenjave na tla, in v izbo je stopila stara kovačica. Otrok je zakričal tisti hip s podvojenimi silami obupen in tresoč glasek je letel skozi ušesa.

"Kaj pa si ji vendar naredil, Boštjan, naši Minici!"

Kovač je grdo pogledal svojo mater in se ni hotel umakniti, temveč je zibal dalje.

"Ti mala punčka, kaj pa ti je storil?" je govorila počasi in sočutno. Ali te je prevrnil, ali te je udaril?" Začela je previjati otroka, a tudi njene roke so bile okorne in so se tresle od starosti.

"Kaj ji bom storil? Nič! Vi ste krivi, da joka. Ponoči pazite premalo nanjo, mogoče jo je strahilo, in zdaj ne more pozabiti."

"Lekaj govoriš, Boštjan! Sama ne zmore vsega in ne veva, kako se streže otroku. Jaz sem že pozabila, ti pa nikoli vedel nisi. Spet se ti bo treba oženiti."

Kovač je stal pri zibki, in v srce se mu je smilila punčka. Poslušal je mater, in kakor iz daljave je prihajal k njemu njen glas; v njegovem sreču se je jokala rajna Jerica, a tam nekje, kakor v solnceu se je smejelala radost in neka druga, mlada in lepa deklica je stala kakor svetnica v rožnem in razblečkanem oltarju.

"Mislite, mati! Ali kaj bo z otrokom?"

"Saj prav zato ti je treba ženske. Ali še nisi nič pogledal na okoli?"

Kovač je silno zazibal, zibka se je obrnila, in punčka je padla na tla. Od strahu mu je zastalo sree, lica so mu pobeledla in ves je zadrtel. Mala Minica je za trenotek utihnila, ker ji je v naglici zmanjkalo sape, a takoj se je oglasila s srditejšim vikom in vriskom.

"Še zibati ne znaš," ga je karala mati. "Pa misli, da boš lahko shajal sam. Jaz moram vsak čas na polje, da poplevem po njivi in opravim to in ono, a ti moraš biti v kovačnici. In otrok naj bo sam!"

Kovač je kimal z glavo ter z nepopisnim usmiljenjem gledal kajjočo punčko.

"Kaj pa naj storim? Ali ni pre zgodaj, da bi se drugič?"

"Zakaj? Saj ne moreš drugače, in nihče ti ne sme očitati, da nisi žaloval za rajno. Nič se ti ni treba opravičevati, to se samo odgovarja."

Nič ni dejal na to Boštjan, in njegov obraz se je raztegnil, da se

zalo, niti da je grdo, in je prepevalo dalje prelepo svojo pesem.

Kovač je hodil po izbi od duri do svete Genovefe in njene košute ter pravil povesti:

"Pa te bo slišala mama in dejala: 'Kdo pa dela grdo z mojo punčko?' Pogledala bo skozi zlatno okno in videla, kako te lepo pestujem, in bo rekla: 'O, Boštjan je priden, le Minica je poredna.' Požugala ti bo s svojim drobnim prstom: 'Ti, ti, punčka, ali ne boš pridna?' — Ne smeš, drugače bo jokala mama, ko bo stopila stran od okna, in njene oči bodo tekale naprej in naprej in zmočile njeno nebeško srcejo, ki je vsa srebrna, iz zarje narejena in z zlatimi zobčki."

Za trenotek je otrok utihnil, kaj bi razumel in poslušal, kaj se godi v nebesih, a potem se je zopet razletel presunljiv vrisk po izbi. Kovač je žalostno nagnil glavo in vzdihnil:

"Jerica, Jerica zakaj si umrla! Zdi se mi že cela večnost, kar si šla in te ni."

In vendar je bil njegov spomin daljši od večnosti, njegova duša jo je hipoma preletela. In krotke oči kovačeve so zagledale tenko in vitko postavbo njegove žene, bel, zamišljen obraz in plave, tihe oči.

Kovač je položil zibko nazaj na tla, in ker se je dete razodelo, jo je začel zavijati v gorke in voljne plenice. Zaribal je in skušal zapeči tiho in mlo in nežno uspavanko, kakor se je naučil od žene. A kje bo našel kovač v svojem grlu sladke glasove! Zategnieno in zamolklo je tulil svoj aza tutaja, molki bi imel zarjavelo železo v grlu, in dete je od straha zavpilo še glasneje, in nista minila dva hipa, že je bil otrok iznova razgaljen in je kričal kakor lačen vrabček ter gomazal z vsemi štirimi. Zibal je hrabro in z vsem telesom, udano je gledal sitno stvarico in zavijal drobno telesce v odejo, ali kadar je skril ročice, so se odkrile nožice in zabreale po zraku. Vsa izba ni vsi koti so bili polni joka, celo svetemu Martinu na steni in se je plašil konj.

Zunaj pred hišo je nekaj začumelo in zavihralo, kakor bi kdo tresel jerbas zelenjave na tla, in v izbo je stopila stara kovačica. Otrok je zakričal tisti hip s podvojenimi silami obupen in tresoč glasek je letel skozi ušesa.

"Kaj pa si ji vendar naredil, Boštjan, naši Minici!"

Kovač je grdo pogledal svojo mater in se ni hotel umakniti, temveč je zibal dalje.

"Ti mala punčka, kaj pa ti je storil?" je govorila počasi in sočutno. Ali te je prevrnil, ali te je udaril?" Začela je previjati otroka, a tudi njene roke so bile okorne in so se tresle od starosti.

"Kaj ji bom storil? Nič! Vi ste krivi, da joka. Ponoči pazite premalo nanjo, mogoče jo je strahilo, in zdaj ne more pozabiti."

"Lekaj govoriš, Boštjan! Sama ne zmore vsega in ne veva, kako se streže otroku. Jaz sem že pozabila, ti pa nikoli vedel nisi. Spet se ti bo treba oženiti."

Kovač je stal pri zibki, in v srce se mu je smilila punčka. Poslušal je mater, in kakor iz daljave je prihajal k njemu njen glas; v njegovem sreču se je jokala rajna Jerica, a tam nekje, kakor v solnceu se je smejelala radost in neka druga, mlada in lepa deklica je stala kakor svetnica v rožnem in razblečkanem oltarju.

"Mislite, mati! Ali kaj bo z otrokom?"

"Saj prav zato ti je treba ženske. Ali še nisi nič pogledal na okoli?"

Kovač je silno zazibal, zibka se je obrnila, in punčka je padla na tla. Od strahu mu je zastalo sree, lica so mu pobeledla in ves je zadrtel. Mala Minica je za trenotek utihnila, ker ji je v naglici zmanjkalo sape, a takoj se je oglasila s srditejšim vikom in vriskom.

"Še zibati ne znaš," ga je karala mati. "Pa misli, da boš lahko shajal sam. Jaz moram vsak čas na polje, da poplevem po njivi in opravim to in ono, a ti moraš biti v kovačnici. In otrok naj bo sam!"

Kovač je kimal z glavo ter z nepopisnim usmiljenjem gledal kajjočo punčko.

"Kaj pa naj storim? Ali ni pre zgodaj, da bi se drugič?"

"Zakaj? Saj ne moreš drugače, in nihče ti ne sme očitati, da nisi žaloval za rajno. Nič se ti ni treba opravičevati, to se samo odgovarja."

Nič ni dejal na to Boštjan, in njegov obraz se je raztegnil, da se

ni vedelo, ali je bližji smehu joku.

"Kaj bi se držal kakor sve Lucije dedek, naglo se odloži! Spoznaš staro Polinko, in tist vem, bi se ne branila ti daci sv jega dekleta."

Ko je mati to omenila, je kovač udarila kri v obraz, sree mu začelo treskati, kakor bi tolkel kladivo po nakovalu. V njem je razžarel ogenj in plamen, kaj nekdo je silno pihal in nesrečni požar. Iskre in žarki so leteli na vse strani, kakor bi se utnjale zvezde, in bi padal zlat de tako na gosto, da bi bila v trenutku vsa zemlja zvrhoma polbleččega cvetja. Ali odgovoril ni njegov drhteči jezik.

Kovačica se je skorp smehljala, ko je videla njegov obraz, obsij od notranjega ognja in prevz od neznane sladkosti.

"Saj jo poznaš Minica ji je in kakor naši punčki, in videti pripravna in pridna za delo. Kaj v vas pojdi!"

"Kdaj pa naj grem?" je naglo povzel veseli kovač. "Toliko da imam v kovačnici, pet lemežev moram sklepati in nabrusiti, topi krivačev in motik je poln kot."

"Ob nedeljah se lahko odtrga na punčko popazim ja. Kaj ji ne ki je?" se je iznova vprašala in gledala jokačo stvarico.

Kovač se je tiho veselil in mislil, da bosta kmalu dve Minici pri hiši, ko jih bi imel že tako rad, da bi za vsako položil glavo na žrtevico.

"Nič drugega ne bo kakor to, je menila mati, "za urokom je bolna. Otroka je nekdo urekel. S noči je bila, še čisto zdrava, dane na vsezgodaj pa je neka baba lažila okoli hiše. Gotovo jo je tista."

"Kako jo je?" je vprašal kovač, ves zavzet in presenečen.

"Urekla jo je hudobna baba. Tako ji naredi, da je potlej bolna. Takšne oči ima hude, in sko raj gotovo je skozi okno pogledala punčko, da leži zdaj v vročici glavica jo boli, le poglej, kako ma rdečo in vročo."

"Zakaj je pa urekla punčko?" je vprašal kovač hudo, in obrv so mu